

Eiwit beter benutten leidt tot stikstofreductie

In een landelijk project gingen 268 melkveehouders de uitdaging aan om eiwit in het rantsoen te verlagen. Niet door eiwit zomaar weg te strepen, maar vooral door zich te richten op een betere benutting van het rantsoen. In veel gevallen kunnen koeien toe met minder ruw eiwit, zonder in te leveren op melk en diergezondheid.

TEKST GRIETJE DE VRIES

Sinds de discussie over stikstof is begonnen, ligt ook het gebruik van eiwit in het melkveerantsoen onder een vergrootglas. In 2020 was er al een plan van toenmalig landbouwminister Schouten om de eiwithoeveelheid in het rantsoen te beperken. Dit plan werd toen niet doorgevoerd, maar de maatregel is niet geheel verdwenen. Richting 2025 wordt er stapsgewijs toegewerkt naar een ruweiwitgehalte in het rantsoen van maximaal 160 gram per kilogram droge stof. 'Maar hoe ver kun je eigenlijk gaan met minder eiwit voeren zonder dat een koe er gezondheidsproblemen aan overhoudt? Dat is een interessante vraag om verder te onderzoeken', vertelt Tine van Werven, directeur van Kernpraktijken Rundvee, een vereniging van vijftien

vooruitstrevende rundveepraktijken die over heel Nederland zijn verdeeld. 'Er is wel wetenschappelijk onderzoek gedaan waaruit blijkt dat een lager eiwitgehalte van het rantsoen niet nadelig hoeft te zijn voor de melkproductie en de diergezondheid. Maar we willen ook weten of dat in de praktijk terug te zien is. En op welke manier je nu op een gezonde manier het eiwit in het rantsoen kunt verlagen.'

Daarom startte Van Werven vorig jaar vanuit Kernpraktijken Rundvee samen met adviesbureau Boerenverstand het project 'Gezonde koeien met minder eiwit', dat tot deze zomer doorloopt. Daarin gaan 268 veehouders met hun dierenarts in 26 studieclubs in Nederland aan de slag met eiwit. 'Binnen de studieclubs is iedereen met een andere invulling aan de slag gegaan. Met een aantal cursusdagen en verschillende experts wordt het onderwerp eiwit in het rantsoen op verschillende manieren belicht', verklaart Van Werven.

Herkauwen voor betere benutting

Het doel is volgens haar dat veehouders en dierenartsen samen leren wat er kan als het gaat om eiwit verlagen. En wat er vooral niet kan. 'Daarbinnen is het interessant om te kijken hoe eiwit de gezondheid en productiviteit van koeien beïnvloedt, maar dat is wel lastig zwart op wit te krijgen. Het is bij een gezondheidsprobleem of een lagere productie niet rechtstreeks te achterhalen of de verandering door het eiwitgehalte in het rantsoen komt. Vandaar dat praktijkervaring interessant is. Er is misschien geen nulmeting, maar veehouders kunnen wel zien of productiviteit en diergezondheid op peil blijven bij een lager eiwitgehalte in het rantsoen.' Met 268 veehouders is de variatie in bedrijven groot.

Het is vooral van belang om voldoende eiwit te verstrekken vóór het afkalven

Het eiwitgehalte kan in veel gevallen omlaag zonder gevolgen voor diergezondheid, maar in de tweede helft van de droogstand is het oppassen. 'De laatste weken van de droogstand heeft het kalf eiwit nodig. Een goed eiwitgehalte is zeker belangrijk voor een vitaal kalf', vertelt Kees Wim Jobse, dierenarts bij Wellensiek Dierenartsen in de regio Amersfoort en Nijkerk. Hij doet vanuit zijn praktijk mee aan het project 'Gezonde en productieve koeien met minder eiwit' van

Kernpraktijken Rundvee en Boerenverstand. 'In de praktijk zien we zeker wel terug dat een slapper kalf het gevolg kan zijn van een eiwittekort in het droogstandsrantsoen. Los daarvan wil je dat ook de koe met voldoende kracht de lactatie kan beginnen. In de eerste weken van de lactatie is eiwit niet bepalend, maar draait het vooral om energie', vertelt Jobse. In die eerste weken van de lactatie is er volgens hem nog wel wat afstemming moge-

lijk qua eiwitniveau. 'Het blijft een balans, maar je kunt eens kritisch kijken naar de krachtvoeropbouw en -afbouw. Hoeveel heb je nu echt nodig?', zouden veehouders zich volgens Jobse moeten afvragen. 'Tijdens de cursus in onze regio draaide het daarom vooral om het goed benutten van eigen ruwvoer, zodat je met minder krachtvoer toe kunt en de koeien gezond houdt', aldus Jobse. 'Dat is niet alleen fijn voor de koe, maar ook financieel erg voordelig.'

Stikstofuitstoot reduceren kan onder andere door het stikstofniveau in het rantsoen te verlagen of de stikstofbenutting van het ruwvoer te verbeteren

Door heel Nederland zijn studieclubs gevormd die onderling door hun ligging met vergelijkbare factoren te maken hebben. Op basis van de gegevens vanuit de KringloopWijzer varieert de melkgift binnen de groep deelnemende bedrijven van 6.000 tot 12.000 kg per koe per jaar. De intensiteit van de bedrijven verschilt behoorlijk en ligt tussen de 4.000 en 60.000 kg melk per hectare, met een gemiddelde van 17.000 kg melk per hectare. Het aandeel ruw eiwit in het rantsoen varieert tussen de 140 en 180 gram per kilo droge stof. Het ureumgetal in de melk ligt bij de deelnemende bedrijven gemiddeld op 20,5. Daarbij zijn uitschieters naar 15 en 26. Op het ene bedrijf is dus meer te reduceren in eiwit dan op het andere bedrijf.

Deelnemende veehouder Janiek Zandvliet uit Luinjeberd, die melk produceert met een ureumgetal van 17, zit al onder het gemiddelde. Hij doet vooral uit interesse mee aan de cursus. 'Ik ben ook erg benieuwd hoe laag je precies kunt gaan. Het doel is uiteindelijk vooral het optimaliseren van het rantsoen, maar in de cursus krijg je wel duidelijke handvatten op welke manier je daar verder in kunt gaan', geeft Zandvliet aan.

Na een van de cursusmiddagen is hij enthousiast geworden over het idee om meer structuur te voeren in het rantsoen voor zijn honderd melkkoeien. 'Normaal zou je zeggen dat een kilo stro tegenover een halve kilo soja staat, maar in de cursus lag de nadruk op het belang van structuur om het herkauwproces te bevorderen. De koe moet herkauwen om het rantsoen op zijn best te benutten, en daar speelt de ruwe celstof een rol in', aldus Zandvliet. Sinds een maand voert hij wat extra gehakfeld stro in het rantsoen. Die periode is nog te kort om nu al echte verschillen te zien.

Voeren op aminozuren

Een andere boodschap die Zandvliet meeneemt uit de cursus, is dat het wel wat losloopt met de melkproductie en gezondheid bij het verlagen van eiwit in het rantsoen. 'Die ervaring had ik zelf al, maar er werd in de cursus ook gezegd dat overdaad altijd leidt tot een slechte benutting. Of dat nu gaat om meer meststoffen in de bodem of meer stikstof in het rantsoen, als je voorbij het optimum gaat, haal je er niet meer uit', herinnert Zandvliet zich.

Dat wil niet zeggen dat er geen te laag punt is. Veehouder Wilco van den Tweel, die meedeed aan de werkgroep in zijn gebied rondom Nijkerk, richtte zich in de cursus vooral op efficiënt eiwit voeren. 'Eiwit voeren is vooral complete plaatje aan aminozuren biedt, dan is dat wel soja', aldus Van den Tweel. Tijdens de cursus bleek uit een rekensom dat een verse koe wel met minder eiwit toekan. 'Die is persistent genoeg om melk te blijven produceren. Verderop in de lactatie, richting het eind, zag je dat een eiwittekort wel melk kan kosten. Ze moet niet tekortkomen, maar het lijkt erop dat de benutting van eiwit uit het rantsoen beter kan.' Dat vraagt volgens de veehouder wel om verbetering van de totale benutting. 'Eiwit is niet de enige factor van belang in dit geval. Om eiwit goed te benutten moet ook de energievoorziening goed afgestemd worden', nam Van den Tweel mee uit de cursus. Daarbij is het winnen en conserveren van goed ruwvoer belangrijk. 'Uiteindelijk wil je de middelen die je hebt zo goed mogelijk inzetten.' |